

РЕЦЕНЗИЯ

от проф.дфн Боян Биолчев
на труда на доц. д-р Жоржета Чолакова „Митопоеетичен
генезис, художествена еволюция и контекстуализация на
езерото в поезията на чешкия романтизъм“ за придобиване
научната степен Доктор на филологическите науки.

Дисертационният труд на доц. д-р Жоржета Чолакова е своеобразен тест за пространност и взаимозависимост на широка ерудиция, научна и фактологична достоверност и изследователска проницателност. Очевидна е начетеността в огромния литературен и културен конгломерат, до който дисертацията се докосва, в който прониква аналитично, и при обратната връзка, и то много често, се самопреоткрива в синтеза на целостта си. А що се отнася до научния подход и изследователския ключ, бих подчертал, че „Митопоеетичен генезис, художествена еволюция и контекстуализация на езерото в поезията на чешкия романтизъм“ придобива компактна интелектуална завършеност при едно равноденствие на научно предизвикателство и изследователско приключение.

И нещо също важно – виждаме осезаемо и логично следствие на проследимата следа на дисертантката в културното национално пространство от първите ѝ научни прояви до възникване на идеята за днешната дисертация и стабилното авторско изявяване в овладявания тематичен периметър.

Един оглед на публикациите на доц. д-р Чолакова очертава широк хоризонт на литературоведска и изкуствоведска наблюдателност и във вертикален, и в хоризонтален времеви план. Още първите ѝ текстове показват неотменим интерес към иновативното, към културните явления, които са се явявали в художественото статукво като провокативен антином в пътя си

към утвърждаващ се коректив и, в крайна сметка, като преобладаваща философска и художествена норма. Най-много изследователско внимание доц. д-р Чолакова посвещава на авангардизма. Оглежда го и в широк план, пречупен през няколко европейски национални изявипроявления. Дълбоката ѝ ориентация в чешката литературна действителност е обяснима, тъй като там е основополагащото познание на преподавателската ѝ и научна биография. Съпътстваща ориентация и енергията на сравнителен литературно исторически рефлекс ѝ носи пребиваването на два пъти във Франция в качеството на лектор по български език, при това вторият път в Сорбоната, участието в последните три Славистични конгреса, както и текстово документираният интерес към особеностите на полския авангардизъм. И не на последно място задълбоченото проникване в хърватския и сръбския авангарден принос – зенитизма. Като отправките към българската литературна действителност са в оперативна съразмерност съобразно личните контакти, аналозиите и взаимното повлияване. Интересна насока дава и опитът за обобщителен анализ на авангардизма в славянските литератури, който, при използвания термин от доц. д-р Чолакова „славянски авангардизъм“, пренася тежестта на изследването през съвпаденията между вече автономни национални феномени.

Трябва да подчертая с удовлетворение, че доц. д-р Чолакова притежава отчетлив усет, а може би по-точно рефлекс на съпреживяване на скаченият съд на изкуството, емпатия за общото днк на неговите жанрове, за превъплъщенията му, за автентиката и чара на съответния художествен език. Особено връзката между виртуалната словесна действителност и нейния адекват във визуалното изкуство. Подобно съждение е в съответствие с потвърдения за пореден път интерес към авангардното, както и да е било наричано в тази исторически проследена територия – Иероним Бош, кубизма, Салвадор Дали.

Като следващ приоритет по интензивност на изследователското внимание в публикациите се очертава сюрреализмът. Усеща се съзнанието за генетичната му връзка с

европейския авангард като неизменна енергия за провокация към стереотипите, като стремеж към нова чувствителност за света, оглеждан в „разчупено“ огледало, чието обратно съчетаване в нов порядък търси път към абсолюта. В този смисъл видимата авторска позиция внушава знаково последователността на концептуалното си осъществяване.

Също в контекста на тази последователност приемам особеното пристрастие на доц. д-р Чолакова към романтизма и романтичното. Очевидно това течение се приема и за „авангарден“ контрапункт на класицизма, за първа репетиция в такъв мащаб в световната култура на борба на поколенията, на опозицията стари-млади. Всъщност първата издадена книга на авторката е точно там, при най-яркия представител на чешкия романтизъм – „Карел Хинек Маха, или Гласът на падналата арфа“, като втората ѝ книга вече в хронологичен ред потвърждава привързаността ѝ към иновационното художествено кредо: „Лицата на човека в поезията на чешкия авангардизъм“.

Езерото се появява за първи път в публикацията от 2008 година „Защо спи езерото“. От тогава до днес доц. д-р Чолакова има още двайсет и една публикации. Те са една пространствена прелюдия към дисертацията, очертават широка палитра от подходи и интерпретации, които превръщат чрез единичния литературен топос този физиономичен труд в енциклопедична антология на творческия феномен, на енергията на словото и образа от Библията до ренесанса а и след него. Макар в заглавието на дисертацията ренесансът да е заявен като чешки – текстът лъчеобразно докосва наднационалните пространства на изуството. Срещаме се със задъхан ерудитивен поток, с евристичен взрив на всепознанието, който внушава не само симпатия, но и респект.

Като рецензент на „Митопоетичен генезис, художествена еволюция и контекстуализация на езерото в поезията на чешкия романтизъм“ бих искал да обърна внимание на две очевидни достояния на тази дисертация, оригинални като хрумване и оригинално осъществени, на фона на потока от научни текстове

и в близкото минало, и в актуалната изследователска действителност не само в нашата област.

На първо място. В масива от дисертационни текстове преобладаващият ъгъл на наблюдение при анализа, синтеза и контекстуализацията се базира върху концепция на целостта. Ориентацията е към по-кардинални проблеми, като дисертантът търси физиономична избистреност чрез позоваване на отделните детайли, понякога с висока аналитична прозирност на „частния“ анализ. Жоржета Чолакова е заложила на обратната посока – тя поема от очевидния детайл, от самостояния единичен образ и проследявайки неговата видимост в литературната панорама постепенно достига до константата за завършеност, за конкубинат на детайла и цялостта до един по-висок общ художествен хоризонт, за тяхната взаимовръзка, но и взаимозависимост в калейдоскопа на литературното съзидание.

Второто! Подходът към цитата и системата на неговото научно сътворчество. Често са ме смущавали подчинените позиции на вътрешния авторски текст, привличането на мисли на изтъкнати умове като инкрустации, в сред които говорят на самия автор се явява съединителна тъкан. Опирайки се свободно и върху научния контекст и с несъмнена целенасоченост на познанието, Чолакова запазва буден полемичен рефлекс, с осезаемо чувство за автономен периметър тя успява да съхрани хармонията на съучастника.

В светлината на откровено споделените приветствия към този фундаментален текст като че ли имам и правото на една забележка. Може би в стремежът към концентрация и всеобятност изкристализираният научен говор натезава в някои абзаци. Среца се на моменти вътрешна тавтология в изречението, както и, също на моменти, вербално усложняване на интелектуално сложното. Разбира се – напълно уважавам суверенността на авторския текст и тези думи са само малка корективна надежда, ако доц. (съвсем скоро дфн) Жоржета Чолакова ги приеме за следващите си научни предизвикателства.

Мисля, че категоричните оценъчни констатации, които са ясно заявени в рецензията, ми дават основание да препоръчам без сянка на колебание уважаемото научно жури да даде висока оценка на докторската дисертация „Митопоетичен генезис, художествена еволюция и контекстуализация на езерото в поезията на чешкия романтизъм“ и да признае на доц. д-р Жоржета Чолакова научната степен доктор на филологическите науки.